

Може ли двојник да убије?

од Х.П. Блавацке

Издавачу недељника «Сан»

Господине ... Једнога јутра, године 1867, Источну Европу су узбудиле вести описане на најстрашнији начин. Михајло Обреновић, владајући српски кнез, његова тетка, кнегиња Катарина, од милоште Катинка, и њена ћерка, бејаху убијени у по бела дана, покрај Београда, у сопственом врту, а убица, или пак убице, остадоше непознати. Кнез је устрелен са неколико хитаца и убода, те његово тело беше уствари искасапљено; кнегиња беше мртва на месту, разбијене лобање, а њена ћеркица, иако још увек жива, не чекаше дуго на самртни час. Околности су још свеже да би се заборавиле, али, у том делу света, у то време, случај је изазвао прави делиријум узбуђења.

У аустријским подручјима, као и на територији под упитним турским протекторатом, од Букурешта, па све до Трста, ниједна аристократска породица не беше спокојна. У овим полуоријенталним земљама, сваки Монтечи има свога Капулетија, а шушкало се да је крвави чин извршен од стране кнеза Карађорђевића, или "Црног Ђорђа", како га прозваше. Неколике невинне особе беху, као што је то уобичајено у оваквим околностима, ухапшене, док стварне убице измакоше руци правде. Млади рођак жртве, кога народ веома волеше иако беше још дете, а чије школовање у Паризу насилно прекинуше, спроведен је у Београд на сахрану бивајући прокламован Господаром Србије. У вртлогу политичких узбуђења, београдску трагедију током времена сви су већ заборавили. Сви осим старе српске матроне привржене фамилији Обреновић, која, попут Рахеле, неутешна беше због смрти њене деце. После прокламације младог Обреновића, нећака убијеног кнеза, продала је сву имовину и нестала; али се пре тога тврдо закле на гробу жртава да ће осветити њихову смрт.

Писац ове истините приповести провео је пар дана у Београду отприлике три месеца пре извршења страшног чина, и познавао је кнегињу Катинку. Она беше љубазно, нежно и лењо створење код куће; у иностранству је пак деловала као образована Парижанка лепих манира. Како су готово све личности које фигурирају у причи још увек у животу, ствар је у најмању руку пристојности да морам изоставити њихова имена, и представити их само иницијалима.

Старија српска госпођа ретко напушташе свој дом, излазећи само повремено, у посету кнегињи. Чучећи на гомили јастука и тепиха, обучена у питорескну народну ношњу, изгледала је као кумајска пророчица у данима одмора. Чудне приче се испредаху о њеном окултном знању, а узбудљива тумачења понекад су колала међу гостима распоређеним у круг око камина скромне крчме. Рођака тетке дебеле слушкиње наше газдарице беше узнемиравана недавно од стране лутајућег вампира. Готово да је смртно била искрварила због ноћног посетиоца, и, док труд и егзорцизми локалног патријарха не беху од помоћи, жртва би срећом доведена госпођи П, која је натерала узнемирујућег духа да излети само му припретивши песницом, и посрамивши га, говорећи језиком којим он збораше. Баш сам у Београду, по први пут, научио интересантну чињеницу из филологије, а то је, наиме, да утвара говори својим сопственим језиком. Стара дама, коју ћу звати госпођа П, беше редовно посећивана од стране још једне персоне вођене да буде главна глумица у нашој причи страве

и ужаса. То беше млада Циганка, пореклом из неке румунске области, стара око петнаест лета. Где је рођена, и ко је она изистински, знала је исто толико мало, као и остали. Мени је приповедано да су је једнога дана довели лутајући Цигани и оставили у дворишту старе даме. Од тог тренутка она постаде становник куће. Имала је надимак «Спавалица» јер се за њу говорило да може да заспи тренутно, ма где била, гласно говорећи у сну. Њено паганско име беше Фрозија.

Око годину и по дана након након што је вест о убиству стигла до Италије, а где сам ја боравио за све то време, путовао сам Банатом малим сопстеним колима, измајмљујући коње кад год би ми затребали. Путујући, срео сам старијег Француза, научника, што и сам путоваше истим путем. Али, док он беше ишао пешке, ја сам значајно доминирао друмом са свог трона на осушеном сену труцкајућега вагона. Примио сам га једног пријатног јутра док је спавао у дивљем жбуњу и цвећу, и готово да сам прошао поред њега, обузет, какав већ јесам, мисаоним посматрањем предивног окружења. Познанство би брзо успостављено, без званичне церемоније међусобног представљања. Чучо сам да се његово име помиње у круговима заинтересованих за месмеризам, и знао сам да представља моћног адепта у школи Дипотеа.

"Открио сам", нагласио је у току конверзације након које сам са њим поделио своје седиште на пласту сена, "једну од најдивнијих јунакиња у овим дивним *Теманкама*. Имам заказано вечерас у фамилији. Покушавају да расплету мистерију помоћу девојке која је јасновида . . . Она је дивна!"

"Ко је она?", упитам.

"Румунска Циганка. Она је, изгледа, доведена, у породицу српског владајућег кнеза, што више не влада, јер је мистериозно убиј... Хеј, пазите! *Дијаболо*, преврнућете нас преко литице!", ужурбаном узвикнуо, спонтано згавивши узде из мојих руку, и снажно повукавши коња уназад.

"Не мислите ваљда на кнеза Обреновића?", запрепашћено упитам.

"Управо на њега; и на њега сасвим прецизно. Вечерас морам бити тамо. Настојаћу да приведем крају серију *сеанси* коначно развијајући најчудеснију манифестацију тајне моћи људског духа; а ви можете поћи са мном. Представићу вас; а успут, можете ми помоћи као преводилац, јер они не говоре француски."

Будући поприлично сигуран да, ако је сомнабул била Фрозија, онда остатак фамилије свакако мора бити госпођа П, радо прихватих позив. До заласка сунца стигосмо у подножје планине, која је водила до старог замка, како је Француз звао то место. Оно у потпуности заслужује поетско име које му је дато. У дубинама једног од сеновитих кутака лежи храпава клупа, и, како смо застали на улазу овог поетског места, и док се Француз галантно посветио превођењу мог коња преко узнемирујуће трошног моста што се уздиже изнад воде на улазној капији, видео сам високу фигуру како полако устаје са клупе и креће у нашем правцу.

То беше госпођа П, моја стара пријатељица; деловаше блеђе и тајанственије него икад. Није била нимало изненађена што ме види, већ ме једноставно поздравила на српски начин, трипут ме пољубивши у образе, ухватила ме за руку и повела директно до гнезда бршљана. Полунаслоњена на

мали тепих распрострајт дуж непокошене траве, са леђима наслоњеним на зид, у маху познах, стајаше наша Фрозија. Беше обучена у народну ношњу влашких жена, неку врсту турбана од газе испреплетаног разноликим позлаћеним медаљонима и тракама око главе, белу кошуљу отворених рукава, и подсукње шарених боја. Њено лице изгледаше мртвачки бледо, затворених очију. Изражавало је тај камени, налик Сфинги, израз који врло особено карактерише занесеног јасновидог сомнабула. Да не би видљивог покрета њеног грудног коша, и недара, украшеног редовима медаљона и перленим огрлицама што тихо звецкаше при сваком уздаху, некоме се могла учинити мртвом, беживотног лица које је личило на леш. Француз ме је, док смо се ближили кући, обавестио да је било нужно да је успава, и да је сада у стању у коме ју је оставио претходне ноћи; тада је почео да се бави *субјектом*, како је називао Фрозију. Надаље, не обраћајући пажњу на нас, протресао је руком, а потом начинио пар брзих покрета истежући њену руку а потом је поново притискајући уз тело. Рука, чврста као гвожђе, остала би да стоји у том положају. Тада би скупио све њене прсте, осим једног -- средњег прста -- кога је наместио да показује на вечерњу звезду, треперећу на тамноплавом небу. Тада би се обрнуо и кренуо слева на десно, прскајући неке од својих флуида, а потом их прскајући на друго место; користио се тим невидљивим, али моћним флуидима, као сликар својом четкицом док повлачи последње потезе на слици.

Стара дама, која га је нечујно посматрала, са брадом једно време наслоњеном на своју шаку, спустила је руке, танке попут костура, на његово раме, и привукла га к себи док се припремао да започне са уобичајеним месмеристичким покретима.

"Чекај", прошапутала је, "док звезда не буде на правом месту и не сврши се девети час. Вурдалаци лебде унаоколо; могу смањити утицај флуида на Фрозију."

"Шта то рече?", упита месмеризатор, изнервиран њеним мешањем.

Објаснио сам му да се стара дама плаши опаког утицаја Вурдалака.

"Вурдалаци! Шта су то Вурдалаци?", друкну Француз. "Задовољимо се хришћанским душама, ако нас вечерас удостоје своје посете, и ... не губимо време на Вурдалаке!"

Бацио сам поглед на госпођу. Она постаде мртвачки бледа, а обрва јој се строго намршти изнад цаклећих чакарастих очију.

"Реци му да се не шали у ово доба ноћи!" зајецала је. "Он не познаје ову земљу. Чак и света црква може оманути у покушају да нас заштити кад се Вурдалаци дигну. Шта је ово?", упита шутирајући стопалом свежањ биљака, и биљни сноп за месмеризацију се убрзо нашао на трави. Савила се над садржајем и напето испитивала замотуљак, након чега је све бацила у воду.

"То не сме бити остављено овде", одлучно је додала; "ово су биљке Светог Јована и могу привући лутајуће утваре."

За то време се спустила ноћ, а месец осветљаваше пејсаж својим бледим сабласним светлом. Банатске ноћи су готово исто тако лепе, као оне на Истоку. Француз је морао да настави са својим

експериментима на отвореном јер је локални црквени свештеник забранио да се то чини у кули намењеној парохијанима, плашећи се да се свето место не испуни херетичким ђаволима месмеризатора, које, упозорио је, неће моћи да истера, пошто беху странци.

Стари центлмен је скинуо своју блузу за путовање, заврнуо рукаве од кошуље, и, сада, заузимајући театрални став, започео уобичајени процес месмеризације.

Под његовим дрхтавим прстима учини се као да флуид бљесну у сумраку. Фрозија је била постављена тако да је својим телом била изложена месецу, па сваки покрет девојке у трансу беше видљив као по дану. У пар тренутака, крупне капи зноја се појавише на њеној већи, и полако се сливаше дуж бледог лица, цаклећи се на месечини. Тада се покренула и почела да певуши тиху мелодију, мрмљајући речи које је госпођа, нервозно се нагињући над бесловесном девојком, нетремице ослушкивала, покушавајући да ухвати сваки слог. Са танким прстом на уснама, очима које као да испадаше из дупљи, и, непокретне фигуре, стара дама готово да се скаменила од пажње. Скуп беше изузетно живописан, и зажалих што нисам сликар. Оно што је уследило је сцена вредна описивања у *Магбету*. На једној страни беше она, витка девојка, бледа и беживотна, увијајући се под невидљивим флуидом онога ко је сада њен свемоћни господар; на другој, стара матрона, која, пламтећи неугасивом ватром освете, стајаше ишчекујући дуго тражено име кнежевог убице да буде коначно изговорено. Сам Француз изгледаше преображено, његова сива коса беше накомстрешена; његова масивна незграпна фигура изгледала је као да је још нарасла. Сва театралност је ишчезла; остао је само месмеризатор, свестан своје одговорности, несвестан могућих резултата, студирајући и напето ишчекујући. Изненада, Фрозија, као подигнута неком натприродном силом, устаде из свог става и стајаше усправно пред нама, и даље мирна и непокретна, чекајући да је магнетни флуид активира. Француз, тихо ухвативши стару госпођу за руку, стави је у руку сомнабула, и нареди јасновидој да изда *рапорт* госпођи.

"Шта видиш, кћери моја?", тихо промрмљаше српска дама. "Може ли твој дух да открије убице?"

"Тражи и осматрај!", строго је командовао месмеризатор, буљећи право у лице субјекта.

"На путу сам, полазим", полусвесно је прошапутала Фрозија, а глас је изгледао као да не долази од ње, већ из околне атмосфере.

У том тренутку се десило нешто тако необично да чак и сумњам да могу уопште описати. Појавила се светлуцава магла, потпуно обухватајући девојчино тело. Била је најпре дебљине палца, а затим постепено расла, и, скупивши се, изненада изгледала као да излази из тела и кондензује се у неку врсту полуврстог испарења, које је ускоро преузело изглед самог сомнабула. Треперећи по површини земље, форма се колебаше два или три секунда, а потом бешумно одједри у правцу реке. Нестала је попут магле, и распршила се на месечини која као да ју је сву апсорбовала.

Пратио сам сцену са интензивном пажњом. Мистериозни поступак, познат на Истоку као евокација *скин-лека*, одвијао се пред мојим очима. То беше ван сваке сумње, а Дипоте је исправно

држао да је месмеризам освешћена магија древнога доба, док је спиритизам неосвешћена нуспојава те исте магије, која избија код неких организама.

Једновремено док је двојник од магле испарио кроз девојчине поре, госпођа је, хитрим покретом руке коју беше ослободила, извукла испод своје пелерине нешто што нам деловаше сумњиво, налик на мали бодеж, и муњевито га забола у девојчине груди. Акција беше изведена тако брзо да је месмеризатор, утонуо у свој рад, није ни опазио, како ми је касније казао. Неколико минута протече у мртвој тишини. Изгледасмо као група камених статуа. Изненада се језиви и продорни јецај оте са усана уснуле девојке, она се изви унапред, и, чупајући бодеж из својих недара, фуриозно га забадаше у празно у ваздуху, као да гони замишљене непријатеље. Пена јој изби на уста, и неповезани, дивљи крици избише са њених усана, а ја разазнах, међу неартикулисаним звуковима, више пута изговорена два мушка имена која ми звучаше познато. Месмеризатор беше тако ужаснут да потпуно изгуби самоконтролу, и, уместо да извуче флуид, он га још додатно распрши по девојци.

"Пазите!", дрекнух. "Станите! Убићете је, или ће она вас!"

Али је Француз несвесно разбуктао суптилне моћи природе над којима није имао контролу. Након фуриозног окрета, девојка хитну бодеж ка њему што би га неизбежно усмртило да не избегну убод наглим скоком у страну, задобивши само пар огреботина на десном рамену. Сиротог човека спопаде паника; пео се, са неуобичајеном агилношћу за човека крупног попут њега, на зид изнад Фрозије, чврсто га опкорачио, и, прикупљајући делиће преостале слободне воље, послао је пар замаха руком у њеном правцу. У моменту, девојка баци оружје и скамени се.

"Шта ти је?", месмеризатор промукло урлаше на француском, сместивши се на зид попут каквог монструозног слепог миша. "Одговори ми, наређујем ти!"

"Урадила сам . . . само то што је она . . . само то што си ми *ти* наредила да послушам . . . што си ми *ти* наредила да учиним", одговори девојка на француском, на моје запрепашћење.

"А шта ти је то стара вештица наредила?", презриво је упита.

"Да пронађем . . . који су убили . . . убијем их . . . и јесам, убила сам . . . и више их нема . . . Освећени! . . . Освећени! Они су сада . . ."

Усклик тријумфа, снажан крик паклене радости, громогласно одзвањаше ваздухом, што пробуди псе из околних села те тог тренутка наста лавеж, попут непрекидног одјека госпођиног плача:

"Освећена сам! Осећам то; знам. Моје брижно срце говори ми да *непријатеља* више нема." Без даха паде на земљу, а, падајући, повуче и девојку са собом, што она беживотно прихвати, те паде попут вунене вреће.

"Надам се да мој субјект није починио још несташлука ноћас. Она је опасан, баш као што је и чудесан субјект", рече Француз.

Растасмо се. Три дана касније, био сам код Т-а, и, док сам седео у сали за ручавање у ресторану, чекајући на свој оброк, дођоше ми под руку локалне новине. Први редови које прочитах беху:

«БЕЧ, 186... ДВЕ МИСТЕРИОЗНЕ СМРТИ».

«...Прошле ноћи, у 21:45, док се П. спремаше на починак, два џентлмена, која га беху чекала, изненада се изложише страшном терору током кога им се указа ужасна сабласт. Они крикнуше, запањени, и трчаше у круг по соби држећи уздигнуте руке, као да се бране од удараца невидљивог оружја. Нису обраћали пажњу на изразе запрепаићења принца и његове свите, већ моментално падоше на земљу превијајући се, и издахнуше у великој агонији. На њиховим телима не беше ни трага од апоплексије, као ни спољашњих обележја убодних рана, али, необичне ли коинциденције, имаху бројне тамне тачкице и велике белеге на кожи, као да су убоди и ударци задати без пробијања поткожице. Аутопсија је открила чињеницу да да се испод сваког од ових мистериозних затамњења крије талог од згрушане крви. Преовладава највеће узбуђење, једнако као и немоћ пред неразешивом мистеријом...»

Превео: Зигфрид Штернебел, дец. 2009.